

DE LAATSTE MAALTIJD EN DE EERSTE

Serie Opstaan en verdergaan

Wat kunnen kleine ontdekkingen verrassende gevolgen hebben. Een onverwacht kadootje opent een nieuwe weg. De afgelopen herfst op een van mijn bijna dagelijkse wandelingen door de stad kwam ik langs het scheepvaartmuseum. Daar lag het zeilschip de Amsterdam in volle glorie. Voorbij het museum begint de oude marinewerf. Op de hoek daarvan onder een raam valt mijn oog op een bronzen gedenkplaat met een tekst erop. Tot mijn verbazing lees ik daarop dat hier tussen mei 1877 en juli 1879 Vincent van Gogh woonde bij zijn oom Jan die als Schout-bij-nacht directeur was van deze marinewerf. De vraag rijst: wat deed van Gogh in Amsterdam? Dit was nieuw voor mij. Hij had hier gewoond en rondgewandeld. Ik herinnerde me, dat ik thuis een boek over Vincent van Gogh had liggen. Pas gevonden in de ramsj van de boekhandel. De titel van dat boek intrigeerde me. De titel luidt: "Dat boek is subliem. Vincent van Gogh over de navolging van Christus." Geschreven door Henk de Jong. In dat boek lees ik in hoofdstuk zes, dat Vincent, de zoon van een dominee in Zundert, naar Amsterdam komt om latijn en grieks te leren. Hij had een belangrijk besluit genomen. Hij wilde in het voetspoor van zijn vader theologie gaan studeren en dominee worden. Maar omdat hij op 15 jarige leeftijd de HBS in Tilburg had verlaten en sindsdien in allerlei baantjes in de kunsthandel in Den Haag, Parijs en Londen had gewerkt, moest hij nu als 24 jarige ter voorbereiding eerst latijn en grieks leren. Een hele klus voor een gevoelige, bewogen en zoekende ziel die Vincent is. Hij vindt hier in Amsterdam een fantastische leraar te weten: Benjamin Mendes da Costa en hij gaat met enthousiasme aan de slag. Hij studeert tot diep in de nacht, maar moet ook naar buiten. Hij wandelt door de stad, bezoekt kerken, raakt in gesprek met allerlei mensen. Hij wil teveel. De studie mislukt en hij moet na een jaar stoppen. Hij wordt lekenprediker in de Borinage in België en daar gaat hij tot het uiterste in de navolging van Christus. Hij identificeert zich helemaal met de armen en ontheemden. Hij wil één zijn met de geminachten en mensen die niet meetellen in de armoede van de mijnstreek. Hij gaat te ver in de ogen van de organisatie die hem heeft uitgezonden en wordt ontslagen. Hij gaat naar Brussel en wil leren tekenen en schilderen. Hij heeft zijn roeping ontdekt. In tien bewogen jaren schildert hij prachtige beelden die de kijker diep kunnen raken en aanspreken. De kleuren vertellen over een geheim, het mysterie, de bron, de eeuwige schoonheid, het goddelijke licht dat in onze werkelijkheid te vinden is. Het gaat Vincent ten diepste om het licht dat Christus in onze wereld is en dat ons wil verlichten en verwarmen, als het ons gegeven is daarvoor open te gaan. Christus is de zaaier die het eeuwige, echte leven, de liefde van het Koninkrijk, in ons en onze wereld zaait en waar zal dat ontkiemen?

Vincent van Gogh was zijn hele leven een bijbellezer en een liefhebber van het boek van Thomas van Kempen: De navolging van Christus. Dat boek was zijn spirituele gids en wegwijzer. Het is geschreven door een monnik uit een klooster in de buurt van Zwolle en het komt in 1440 uit. De schrijver is lid van een vernieuwingsbeweging. De moderne devotie uit de eerste helft van de 15e eeuw. Geert Grote was de heraut van deze nieuwe weg, deze nieuwe levenswijze, waarin de waarde van elke unieke mens, als kind van God, de ruimte krijgt. Wie zich bemind weet, durft de weg van samenleven binnen te gaan. Het gaat om een innerlijke vernieuwing, een persoonlijke innigheid. Het boek nodigt de lezer uit om Jezus Christus na te volgen in zijn concrete leven. Het nodigt uit om de liefde van God bewust te worden en uit deze innerlijke bron te leven, te stromen.

Van het een komt het ander. Iets spreekt je aan en zet je in beweging. Wat er al is, gaat tot je spreken. Een gedenkplaat, een boek over Vincent van Gogh en dan een tweede boek over de Navolging van Christus van Thomas van Kempen, bijna 6 eeuwen oud en vele eeuwen een bestseller bij katholieken en protestanten. Ook dat boek stond in mijn boekenkast, op de bovenste plank, een beetje achteraf. Een mooi klein boekje dat ik in 1974 bij de Slegte op de Kalverstraat voor een habbekrats had gekocht. Nooit gelezen, maar de afgelopen herfst ben ik eraan begonnen. En het lukt om door de laatmiddeleeuwse en soms vrome taal heen te lezen en de verborgen schat van dit boekje te proeven. Het is soms verbazingwekkend modern en direct. Het hoofdthema is Jezus Christus, de minnaar die ons zoekt en in ons innerlijk, in ons hart, in onze ziel wil wonen om ons zo tot leerling, tot navolger, tot vriendin en vriend van Gods komend Koninkrijk om te vormen. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde waar mensen in vrijheid met elkaar samenleven, waar de liefde Koning is. Dit kleine boekje brengt me in contact met Jezus, niet als een mooie gedachte tussen de velen uit een ver verleden, niet als een doekje voor het bloeden om ons te troosten, niet als een filmheld die het kwaad overwint en als een idool wordt

vereerd, maar als een stille geliefde, die in mijn hart woont, in een zielsverband, in dialoog, als een venster (een icoon) die in het NU opengaat.

Het is een mooi klein boekje en het past goed in mijn jaszak. Ik lees er het liefst in als ik in de tram of de trein zit. Met een boekje in mijn hoekje. Terwijl bijna iedereen op zijn smartphone kijkt en leest, lees ik mijn boekje van Thomas, een stem van bijna 600 jaar geleden die mij vandaag aanspreekt. En ik schiet inwendig in de lach als ik me realiseer, wat ik doe. Lezen in een klein boekje terwijl de meeste anderen zichzelf in de digitale flitscultuur begeven en met de tijd meegaan.

Terug naar het verhaal van Lucas, die vertelt over een mens die in de tempel van Jeruzalem een nieuw verhaal vertelt dat gewone en kwetsbare mensen van heinde en ver aantrekt en tot luisteraar maakt. Het is goed nieuws. God keert terug. Gods Koninkrijk is nabij. God is koning en niet de Romeinse keizer. Onze ware Bevrijder komt ons uit de slavernij halen. Als een profeet brengt Jezus een woord dat oren opent en harten bezielt. Waar hij spreekt wordt alles nieuw. Hij trekt een volle tempel tot ongenoegen van de leiding, het gezag, de macht. De hogepriesters en schriftgeleerden, de bisschoppen en dominees van die dagen, zien deze vernieuwer als een gevaar, als een bedrieger en een rebel, als een valse profeet en een nepmessias. Ze willen hem kwijt. Hij moet uit de weg worden geruimd. Jezus weet dat, maar hij gaat door met zijn verhaal in de tempel en op straat. Maar, zo staat er: 's nachts is hij op de Olijfberg buiten de stad, in de stilte, alleen. En daar is hij in gesprek met zichzelf en met de Bron, zijn Vader, daar zoekt hij de verbinding, het verbond, het contact met Wees-er, want niet mijn wil maar uw wil geschiede. In uw handen leg ik mijn geest. Jezus leeft in een driedubbele dialoog. Met de mensen die hij ontmoet, met zichzelf en met zijn Vader, die iedereen tot mens van God maakt. En die drie zijn één.

Pasen staat voor de deur. Jeruzalem maakt zich op om dit kernfeest te vieren. Om te gedenken dat we ooit slaven waren in Egypte. Dat was een hel. En toen op een nacht een maaltijd, in grote haast een lam geslacht, waarvan het bloed op de deurpost wordt gesmeerd opdat de engel van de dood voorbij springt en de eerstgeborenen van de onderdrukkers zal treffen. Er wordt staande gegeten en het brood krijgt niet de tijd om te rijzen, nieuw brood zonder zuurdesem, haastbrood. En dan het signaal. We gaan. God bevrijdt zijn volk uit de slavernij van Farao van Egypte. Exodus, Uittocht. In een wolk overdag en als licht in de nacht gaat God voorop terwijl Mozes met het volk volgt. Terwijl dit alles speelt, gaat Judas, een van de leerlingen van Jezus, naar de hogepriesters en is bereid Jezus over te leveren, te verraden. Judas is in de greep geraakt van een duistere macht, een tegenspeler, een aanklager, die Satan wordt genoemd. Jezus kent Satan ook, maar hij kiest voor zijn Vader en laat zich niet verleiden door de macht van hebzucht, heerszucht en eerzucht.

De dag van Pasen breekt aan en Jezus stuurt twee van zijn leerlingen, Johannes en Petrus, op pad om het paaslam klaar te maken. Alles is al voorbereid, de bovenzaal staat klaar en Jezus verzamelt zich met zijn leerlingen voor de maaltijd. En dan neemt Jezus het woord. Hij is vele malen bij mensen en farizeeën als gast aan tafel genodigd geweest, maar nu bij deze maaltijd wordt hij gastheer en zijn leerlingen zijn de gasten. Hij spreekt ontroerende woorden: 'Ik heb er hevig naar verlangd dit pesachmaal met jullie te eten voor de tijd van mijn lijden aanbreekt.' Jezus geeft zijn ziel bloot. Spreekt zijn hart uit. Legt zijn diepste verlangen op tafel. Ik verlang met jullie dit bevrijdingsmaal te vieren. Ik geef mezelf open aan jullie. Ik wil er voor jou zijn. Tot ieder van jullie zeg ik: Wees-er! Jij mag er zijn, mijn levensadem leeft in jou, mijn geestkracht ademt in jullie. Ga de weg van bevrijding. Hij nam het brood, dankte, brak en deelde het uit. Als zichtbaar teken van zijn verlangen, zijn liefde, zijn verborgen aanwezigheid voor allen die aanwezig zijn. Hij gaf in dit brood zijn leven voor zijn vrienden. Hij reikte de beker met wijn aan, de beker van de vreugde, die ons opneemt in een nieuw verbond, een liefdesband die ons doet gloeien en bloeien. Als dit tot je doordringt wordt je van een blinde ziende, ga je als dove horen en gaat een gesloten hart open. Veel te laat heb ik jou liefgekegen, schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw. Ik zocht je buiten, maar jij was binnen in mij.

Waar liefde is en vriendschap, daar is God. Of zoals Bibian Mentel zei, de sportvrouw die ondanks 20 jaar kanker, vol veerkracht en optimisme meerdere keren paralympisch kampioen werd: 'Ik ben niet gelovig, maar ik geloof wel in de liefde, in naastenliefde en liefde voor de natuur.'
Over vertrouwen gesproken!

André Wesche